

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona”, broj: 7/10), na prijedlog Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 110. sjednici, održanoj dana 22.06.2021. godine, d o n o s i

ZAKLJUČAK

I.

Prihvata se „Akcioni plan 2021-2023. implementacije Analize stanja socijalne zaštite u Zeničko-dobojskog kantona sa posebnim osvrtom na uticaj pandemije koronavirusa na sistem socijalne zaštite“ izraden u saradnji Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Zeničko-dobojskog kantona i Društva socijalnih radnika Zeničko-dobojskog kantona uz podršku UNICEF-a.

II.

Akcioni plan iz tačke I. ovog zaključka upućuje se u dalju skupštinsku proceduru.

III.

Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 02- 31- 8881 /21
Datum, 22.06.2021. godine
Zenica

DOSTAVLJENO:

- 1x Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice,
- 1x Stručna služba Skupštine,
- 1x Društvo socijalnih radnika Zeničko-dobojskog kantona,
putem Ministarstva,
- 1x a/a.

Akcioni plan 2021.-2023.
implementacije Analize stanja socijalne zaštite u Zeničko-dobojskom
kantonu sa posebnim osvrtom na utjecaj pandemije koronavirusa na
sistem socijalne zaštite

Zenica, april 2021. godine

Sadržaj

1.	Uvod.....	3
2.	Metodologija izrade Akcionog plana 2021.-2023.	4
3.	Stavovi i mišljenja profesionalaca u socijalnoj zaštiti.....	4
3.1	Smjernice za izradu Akcionog plana.....	4
4.	Kontekst	5
4.1	Strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona 2021-2027. godine	5
4.1.1	Socijalne i društvene prilike	5
4.1.2	Socijalne i društvene prijetnje:	6
4.1.3	Ključni aspekti stanja socijalne zaštite u Zeničko-dobojskom kantonu u periodu 2014 – 2018.....	7
4.1.4	Strateška fokusiranja.....	8
4.1.5	Strateški cilj	8
4.1.6	Prioriteti djelovanja	8
4.2	Ključni aspekti Analize socijalne socijalne zaštite u Zeničko-dobojskom kantonu sa posebnim osvrtom na utjecaj pandemije koronavirusu	9
4.2.1	Pregled ustanove socijalne zaštite, broj korisnika i finansiranje.....	9
4.2.2	Način finansiranja ustanova i prava iz socijalne zaštite	10
4.2.3	Pregled ukupnog broja korisnika, ostvarenih prava u Zeničko-dobojskom kantonu i izvori finansiranja u 2019. godini	10
4.2.4	Pregled broja korisnika u Zeničko-dobojskom kantonu i ostvarenih socijalnih prava i visine finansijskih izdavavanje iz Federalnog budžeta za osobe sa civilnim invaliditetom i civilne žrtve rata.....	11
4.2.5	Pregled broja korisnika u Zeničko-dobojskom kantonu i ostvarenih prava iz socijalne zaštite i visine finansijskih izdavavanje iz Federalnog, Kantalnog i općinskih budžeta u 2019. godini	12
4.2.6	Pregled ukupnog broja korisnika i ostvarenih prava u Zeničko-dobojskom kantonu	14
4.2.7	Pregled broja korisnika koji su ostvarili pravo na smještaj u ustanovu socijalne zaštite i visina finansijskih sredstava iz Budžeta Zeničko-dobojskog kantona 2018– 2019. godina.	17
4.2.8	Pregled finansijske podrške iz budžeta nevladinim organizacijama i udruženjima koja pružaju usluge iz oblasti socijalne zaštite	19
4.2.9	Ključne preporuke Analize stanja socijalne i dječije zaštite Zeničko-dobojskog kantona sa posebnim osvrtom na utjecaj pandemije koronavirusa	20
5.	Prioriteti, mjere i aktivnosti	24
5.1	Prioriteti	24
5.2	Mjere i aktivnosti.....	24
5.2.1	Mjere i aktivnosti za ostvarivanje prioriteta 1.	24
5.2.2	Mjere i aktivnosti za ostvarivanje prioriteta 2.	26
5.2.3	Mjere za ostvarivanje prioriteta 3.....	27
	Rezime	27
	Akcioni plan	28

1. Uvod

Analiza stanja socijalne zaštite u Zeničko-dobojskom kantonu sa posebnim osvrtom na utjecaj pandemije koronavirusa na sistem socijalne zaštite (u daljem tekstu: Analiza) je dokument koji analizira trenutno stanje socijalne zaštite u Zeničko-dobojskom kantonu, daje uvid u postojeći nivo socijalne zaštite, kapacitete ustanova socijalne zaštite, broj, strukturu i potrebe korisnika prava, lepezu raspoloživih i potrebnih socijalnih usluga kao i obim finansiranja socijalnih prava i usluga, odnosno sagledava stanja, potreba i mogućnosti za angažovanje i djelovanje na prevazilaženju ili oporavku od posljedica pandemije.

Iako je Analiza prvenstveno predstavlja odgovor na pandemiju, temelji se na Strategiji razvoja Zeničko-dobojskog kantona 2016.-2020. godina i ostvarenju postavljenih strateških ciljeva, a posebno strateškog cilja broj 3: *Unaprijediti kvalitet življenja kroz stvaranje održivog i pravičnog društvenog okruženja.*

Analiza predstavlja novi pristup u planiranju i razvoju socijalne zaštite na području Zeničko-dobojskog kantona kao primjer pozitivne prakse u profesionalnoj i stručnoj saradnji vladinog i nevladinog sektora u cilju uočavanja nedostataka i iznalaženju mogućih rješenja za unapređenje cjelokupnog sistema socijalne zaštite i modela podrške u kriznim periodima, te implementaciji strateških ciljeva.

Zajedno sa zaključcima i preporukama Analiza ukazuje na relevantne informacije i uporedive podatke, a koji realizacijom mogu doprinijeti unapređenje sistema socijalne, porodične i dječije zaštite, kvalitetnije i fleksibilnije zadovoljenje potreba korisnika. Usmjerava na poboljšanje socijalne zaštite i indirektno na sveukupan razvoj Kantona, uzimajući u obzir ekonomsku, kulturološku, okolišnu dimenziju i viziju razvoja Zeničko-dobojskog kantona i postavljene strateške ciljeve u ostvarenju postavljene Vizije razvoja Zeničko-dobojskog kantona u novoj Strategiji razvoja Zeničko-dobojskog kantona 2021.-2027.godine, koja glasi:

Zeničko-dobojski kanton – savremena evropska regija, ugodna i sigurna za život i rad i atraktivna za investiranje, koja svoj održivi razvoj temelji na industrijskim i ljudskim resursima, prirodnim i turističkim potencijalima, te bogatom kulturno-historijskom naslijeđu i čistom okolišu.

Ostvarivanje vizije razvoja Zeničko-dobojskog kantona podrazumijeva uspostavu mehanizama u okviru čega su definisana tri relevantna strateška cilja koji osiguravaju sinergijske efekte između ekonomije, okoliša i društva, uz puno uvažavanje interesa lokalne uprave. U kontekstu predviđenih ciljeva, za razvoj socijalne zaštite i implementaciju preporuka iz Analize, odnosno utvrđivanje prioriteta i mjera i daljih koraka razvojnog planiranja i upravljanja razvojem u Zeničko-dobojskom kantonu, značajan je cilj dva: *„Unaprijediti kvalitet života i osigurati jednake prilike za sve građane kroz stvaranje održivog i pravednog društvenog okruženja“.* Vodeći se ovim ciljem i preporukama Analize koje pokazuju smjer, Društvo socijalnih radnika Zeničko-dobojskog kanton pokrenulo je projektnu ideju za izradu Akcionog plana za implementaciju Analize uz podršku Unicef-a BiH i Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Zeničko-dobojskog kantona.

Akcioni plan Analize stanja socijalne zaštite u Zeničko-dobojskom kantonu sa posebnim osvrtom na utjecaj pandemije koronavirusa na sistem socijalne zaštite (u daljem tekstu: Akcioni plan) predstavlja operacionalizaciju, odnosno sadrži sve mjere i aktivnosti/projekte u okviru strateških i prioritarnih ciljeva planirane da budu implementirane tokom 2021.-2023., kao i finansijski okvir potreban za njihovu realizaciju, te određuje dinamiku i nosioce odgovornosti za realizaciju mjera.

2. Metodologija izrade Akcionog plana 2021.-2023.

Akcioni plan predstavlja konkretne aktivnosti, određuje mjere, akcije, vremenski i finansijski plan implementacije preporuka iz Analize stanja socijalne zaštite u Zeničko-dobojskom kantonu sa posebnim osvrtom na utjecaj pandemije koronavirusa. Potreba za akcionim planom proistekla je prije svega iz realne potrebe, pratičnih nedostataka u socijalnoj zaštiti u cilju otklanjanja istih, postizanju kvalitete i jednostavnosti socijalne zaštite i socijalnih usluga u procesnom smislu. Temelji se na nizu strateških dokumenata kao što su Analiza stanja socijalne zaštite u Zeničko-dobojskom kantonu sa posebnim osvrtom na utjecaj pandemije koronavirusa i Strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona 2021.-2027. te većeg broja održanih fokus grupa i stručnih sastanaka.

Metoda fokus grupe korištena je kao tehnika kvalitativnog istraživanja. Shodno Planu održavanja fokus grupa definisane su teme, mjesto i vrijeme. Ukupno je održano osam fokus grupa na kojima je učestvovalo od 6 do 10 članova grupe (svi uposlenici različitih ustanova socijalne zaštite sa područja Zeničko-dobojskog kantona). Grupe su vodiliiskusni moderatori, posebno pripremljeni za svaku fokus grupu. Tokom diskusije ispitanici su iznosili svoje stavove i mišljenja. Birani su shodno temi fokus grupe kako bi se postigao postavljeni cilj. U osnovi cilj je bio da se kroz fokus grupu potakne dubinska diskusija kojom će se istražiti vrijednosti ili stavovi ispitanika prema zadanoj temi. Dok kvantitativnom metodom anketiranja velikog broja ispitanika dobivamo frekvencije ponuđenih odgovora za koje su se ispitanici opredijelili, u slučaju fokus grupa uz tu osnovnu informaciju nastojali smo spoznati zašto se ima pozitivan ili negativan stav prema nekoj temi, što je od izuzetnog značaja za izradu Akcionog plana.

Realizacija postavljenih ciljeva, mjera i aktivnosti predstavljene su u tabeli.

Akcioni plan je operativni dio i sastoji se od trogodišnjeg plana koji se izrađuje svake godine za sljedeće trogodišnje razdoblje prema tzv. *rolling* modelu, odnosno principu 1+2.

3. Stavovi i mišljenja profesionalaca u socijalnoj zaštiti

U periodu izrade Analize stručnjaci iz socijalne zaštite sa područja Zeničko-dobojskog kantona imali su priliku u anketi iskazati svoja mišljenja i na kraju upoznati se sa rezultatom istraživanja. Proces izrade Analize je bio vremenski ograničen, kako bi Analiza pratila stanje pandemije i bila korisna u daljim aktivnostima prilagođavanja sistema socijalne zaštite Zeničko-dobojskog kantona u uslovima pandemije. Stoga, nije bilo ni prilike da stručnjaci u međusobnom direktnom kontaktu iznesu svoje stavove, mišljenja, prijedloge ili sugestije. S tom svrhom, a u cilju izrade što kvalitetnijeg dokumenta Akcionog plana, sa konkretnim mjerama i aktivnostima, primjenom metoda fokus grupa izvršena je dubinska analiza preporuka iz Analize. Mišljenja i stavovi sa osam održanih fokus grupa, u kojima je učešće uzelo skoro 50 stručnjaka iz socijalne zaštite, sintetizovana su u smjernicama, te prijedlozima prioriteta, mjera i aktivnosti Akcionog plana.

3.1 Smjernice za izradu Akcionog plana

Postavljeni su sljedeće smjernice za izradu Akcionog plana:

- a) Akcioni plan treba biti usklađen sa razvojnim ciljevima Zeničko-dobojskog kantona, vodeći računa o identifikovanim prednostima ali i nedostacima sistema socijalne zaštite u Zeničko-dobojskom kantonu;
- b) Akcioni plan treba ograničiti na vremenski period do tri godine, kako bi se ovisno od dinamike i obima implementacije mjera i aktivnosti moglo djelovati na usklađivanju sa stanjem u socijalnoj zaštiti;
- c) Ciljeve ili prioritete Akcionog plana svesti na minimum, u praksi ostvarivih;
- d) Mjere i aktivnosti Akcionog plana planirati u realnim okvirima;

- e) Postaviti širok okvir za nosioce aktivnosti, kao i za izvore finansiranja i
- f) Osigurati da usvojeni Akcioni plan ima tijela za njegovu implementaciju.

4. Kontekst

U izradi Akcionog plana nužno se oslanjalo na stanje koje je bilo osnov za izradu Strategije razvoja Zeničko-dobojskog kantona 2021-2027. godine, odnosno referiralo se na izvještaje o implementaciji Strategije razvoja Zeničko-dobojskog kantona za period od 2014. do 2018. godine, te na ključne rezultate iz Analize i mišljenja stručnjaka tokom održanih fokus grupa.

4.1 Strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona 2021.-2027. godine

4.1.1 Socijalne i društvene prilike

Društvene prilike zahtijevaju društvene politike koje imaju za cilj poticanje mjera na poboljšanje ukupnog privrednog i socijalnog stanja, posebno ranjivih skupina u društvu. Primarni cilj je poboljšati društvenu situaciju vulnerabilnih skupina i usklađivanje životnih prilika i životnih uslova. Prilike su i interes za stvaranje pozitivnog i stabilnog ambijenta za nova investiciona ulaganja uz pravnu i političku sigurnost svih investicija, rast interesa za uspostavljanje pune vladavine zakona i dobrog upravljanja te strategija borbe protiv korupcije. Konačni rezultati Popisa stanovništva iz 2013. godine, objavljeni su 1. jula 2016. godine, što se odražava na podatak o broju stanovnika u 2016. godini koji je izrazito manji u odnosu na isti podatak za 2014. i 2015. godinu, kada se taj podatak bazirao na statističkim procjenama i preliminarnim rezultatima, što ukazuje na depopulaciju stanovništva na području Zeničko-dobojskog kantona. U periodu 2014-2018. godina, zabilježen je pad broja prisutnih stanovnika na području Zeničko-dobojskog kantona za 9,7%. Pored pada broja stanovnika, i prirodni priraštaj u Zeničko-dobojskom kantonu je u padu. Iako je u 2018. godini prirodni priraštaj bio pozitivan jer je broj živorođenih u odnosu na broj umrlih bio veći za 66, ipak je smanjen za 12% u odnosu na prirodni priraštaj u 2014. godini (74). Prirodno smanjenje stanovništva, odnosno depopulacija, nastalo je zbog većeg broja umrlih u odnosu na rođene. Posmatrano prema starosnoj dobi stanovništva, u 2018. godini, 15,6% čine maloljetnici do 15 godina, 70,5% stanovnici dobi od 15 do 64 godine, te 13,9% stanovnici dobi starije od 65 godina. Podaci ukazuju da je izražen trend starenja stanovništva, tako da je u 2018. godini udio stanovnika dobi starije od 65 godina povećan sa 10,3% u 2015. godini na 13,9% u 2018. godini, dok je udio maloljetnih stanovnika do 15 godina smanjen sa 18,2% u 2015. godini na 15,6% u 2018. godini.

Opći cilj politike je integracija društveno ugroženih skupina stanovništva u društvo kako bi se stabilizirao društveni poredak i nejednakost. U tom kontekstu socijalne i društvene prilike ogledaju se u:

- a) Programima za integraciju isključenih ranjivih i marginaliziranih kategorija stanovništva, naročito u oblasti zapošljavanja (omladina, osobe sa invaliditetom, povratnici, nacionalne manjine i druge teško zapošljive kategorije);
- b) Široj podršci upošljavanju žena i političkoj angažiranosti žena;
- c) Reformi socijalne zaštite i penzijskog osiguranja;
- d) Populacijskoj politici kao skupu mjera kojima se nastoji postići određeni demografski ciljevi uz nužno definisanje tipa populacijske politike te odrediti mjere i sredstva kojima će se postavljeni ciljevi ostvariti i njihova sistemska primjena;
- e) Stalnom praćenju i analizi postignutih rezultata populacijske politike te eventualna korekcija nekih njezinih elemenata ukoliko se postavljeni ciljevi ne ostvaruju.

- f) Fokus na boljem ciljanu raspodjele socijalnih davanja porodicama i pojedincima u stanju socijalne potrebe i riziku te hraniteljskim porodicama;
- g) Reformi i jačanju sistema zdravstvene zaštite;
- h) Povećanu saradnje i razmjene iskustava između institucija u domenu sigurnosti građana, uključujući potpisivanje sporazuma o međuinstitucionalnoj saradnji i razmjeni podataka i
- i) Saradnja sa ambasadama, međunarodnim i domaćim vladinim i nevladinim organizacijama.

4.1.2 Socijalne i društvene prijetnje:

Socijalni rizici ili prijetnje su nepovoljne društvene okolnosti koje mogu otežati ili predstavljaju prijetnju zadovoljavanju potreba članova društva i mogu dovesti do nepovoljnih posljedica po pojedinca, porodicu i društvenu zajednicu, te kao takve predstavljaju prijetnju društvu. Prijetnja ili izloženost socijalnim rizicima mogu proizvesti kod pojedinca, društvenih grupa i društva proces promjene tih nepovoljnih društvenih okolnosti. U tom kontekstu identifikuju se sljedeći društveni rizici/prijetnje:

1. Siromašenje stanovništva kao posljedica ekonomske krize;
2. Neadekvatna finansijska podrška porodicama s djecom koja žive u siromaštvu ili riziku, a posebno u periodu pandemije i drugih nepovoljnih prirodnih okolnosti ili rizika;
3. Nedostatak programa subvencioniranja socijalno ugroženih kategorija stanovništva i njihovog zapošljavanja u Zeničko-dobojskom kantonu;
4. Neriješen socijalni status velikog broja radno sposobnih, nezaposlenih osoba u Zeničko-dobojskom kanton (posljedica ratnih razaranja, neuspješne privatizacije, ranog penzionisanja i sl.);
5. Nepovoljan odnos broja penzionera u odnosu na broj zaposlenih;
6. Značajan uticaj medija na formiranje negativnog javnog mišljenja na funkcionalnost sistema socijalne i dječije zaštite, kao i socijalno patološke pojave u porodici i društvu;
7. Povećanje sigurnosnih prijetnji u okruženju, posebno kroz nove oblike kriminala (npr. kibernetički kriminal) i uslijed migrantske krize;
8. Negativan demografski trend uključujući i negativan uticaj migrantske krize;
9. Posljedice pandemije COVID-19;
10. **Rizik od širenja pandemije COVID-19** unutar vulnerabilnih kategorija stanovništva. Provođenje mjera sprečavanja širenja pandemije otežava socijalnu zaštitu ovih kategorija, jer je tokom početnog vala pandemije (početkom 2020. godine) pružanje određenih usluga bilo u potpunosti ili djelimično zaustavljeno.
11. Prirodne katastrofe koje nastaju djelovanjem prirodnih sila (potresi, požari, poplave, suše, snježne lavine, olujno nevrijem, odroni i klizanja tla i dr.)
12. Pogoršan kvalitet obrazovnog procesa kao posljedica nemogućnosti organizovanja klasične nastave i nepripremljenosti online sadržaja i tehničkih uslova;
13. Umanjena dostupnost zdravstvenih usluga zbog primjene mjera sprečavanja širenja pandemije COVID-19;
14. Povećani problemi u pružanju socijalne zaštite zbog povećanog broja korisnika (povećanje nezaposlenosti i siromaštva, povećan broj mentalno oboljelih, povećan broj slučajeva nasilja u porodici itd.) i smanjenih/ nedovoljnih budžeta/fondova za socijalnu pomoć;
15. Ugrožena sigurnost građana - (očekivana) povećana stopa nasilja i kriminaliteta;
16. Smanjenje aktivnosti civilnog društva zbog nedostatka uslova za organizovanje redovnih aktivnosti organizacija civilnog društva te uslijed smanjenja fondova namijenjenih civilnom društvu.

4.1.3 Ključni aspekti stanja socijalne zaštite u Zeničko-dobojskom kantonu u periodu 2014. – 2018. godina

U ovom dijelu prezentiraju se ključne podaci stanja socijalne zaštite u Zeničko-dobojskom kantonu za period 2014 – 2018. godina u kontekstu demografske slike stanovništva u Zeničko-dobojskom kantonu a ogledaju se u sljedećem:

- a) Najugroženije **rizične grupe stanovništva** u Zeničko-dobojskom kantonu su stari i nemoćni, osobe sa invaliditetom, djeca bez roditeljskog staranja, djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama, raseljena lica i izbjeglice, nezaposleni, penzioneri, porodice poginulih boraca, porodice pogođene poplavama i drugim prirodnim katastrofama, odnosno porodice i pojedinci koji se zbog drugih životnih situacija nalaze u stanju socijalne potrebe.
- b) U periodu 2014-2018. godina na području Zeničko-dobojskog kantona djelovalo je deset centara za socijalni rad i dvije službe socijalne zaštite (u općinama Doboju-Jug i Usora). Prosječan **broj zaposlenih u centrima**, u posmatranom petogodišnjem periodu, bio je 153, što je više u odnosu na prethodni period (prosječno za period 2009- 2013. godina bio je 143 zaposlena). U 2018. godini bilo je 47 socijalnih radnika, 1 pedagog, 5 socijalnih pedagoga, 4 psihologa, 3 defektologa, 26 pravnika, 40 administrativnih radnika i 18 ostalih. Na području Zeničko-dobojskog kantona djeluju i dvije ustanove za smještaj djece bez roditeljskog staranja, jedna za dnevno zbrinjavanje djece i odraslih osoba sa invaliditetom, jedna za smještaj osoba s invaliditetom u stambene jedinice u lokalnim zajednicama uz podršku, dvije javne i šest privatnih ustanova za smještaj starih osoba i jedna privatna ustanova za kućnu njegu i pomoć u kući.¹
- c) **Broj slučajeva obrađenih** u pomenutim centrima je varirao u periodu 2014-2018. godina, sa 53.526 slučajeva u 2014. godini postepeno je smanjen na 39.795 u 2017. godini, dok je u 2018. godini evidentirano povećanje na 68.219 obrađenih slučajeva. U periodu 2014-2017. godina, broj intervencija je pratio sličan trend opadanja da bi u 2018. godini bio zabilježen skok. Ukupno povećanje broja intervencija je sa 59.350 (2014. godina) na 81.918 (2018. godina)².
- d) **Udio žena** u obrađenim slučajevima i pruženim intervencijama približno je isti u prve četiri godine (oko 55%), a značajno manji u 2018. godini (35%). Ukupni broj **maloljetnih korisnika** socijalne zaštite opada po godinama, a najveći broj spada u kategorije osoba ugroženih porodičnom situacijom (6.340 u 2018. godini) i osoba u stanju različitih socijalno-zaštitnih potreba (5.787 u 2018. godini). Broj maloljetnika u kategoriji osoba sa **smetnjama u psihičkom i fizičkom** razvoju je u blagom porastu (656 u 2013. godini – 759 u 2018. godini). Broj punoljetnih korisnika socijalne zaštite je u porastu, a najveći broj spada u kategorije osoba koje nemaju dovoljno prihoda za izdržavanje (18.396 u 2018. godini) i osoba u stanju različitih socijalno-zaštitnih potreba (10.180 u 2018. godini)³.
- e) **Broj korisnika socijalne pomoći** na hiljadu stanovnika smanjen je sa 82,08 (2014. godina) na 71 (2018. godina), a i broj siromašnih osoba je manji (32.629 u 2014. godini; 25.349 u 2018. godini)⁴.

¹ Strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona 2021.-2027.godine, usvojena Odlukom Vlade ZDK, broj: 02-24- 17751/20 od 06.11.2020. godine

² Strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona 2021.-2027.godine, usvojena Odlukom Vlade ZDK, broj: 02-24- 17751/20 od 06.11.2020. godine

³ Strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona 2021.-2027.godine, usvojena Odlukom Vlade ZDK, broj: 02-24- 17751/20 od 06.11.2020. godine

⁴ Strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona 2021.-2027.godine, usvojena Odlukom Vlade ZDK, broj: 02-24- 17751/20 od 06.11.2020. godine

- f) **Iznos socijalnih izdvajanja** ostao je stabilan u periodu 2014-2018. godina (22,8 miliona KM u 2014. godini i 23 miliona KM u 2018. godini). U periodu 2009-2019. godina značajno su uvećani iznosi pomoći koji se isplaćuju korisnicima **stalne novčane** pomoći, za potrebe smještaja u hraniteljsku porodicu, smještaja u ustanove socijalne zaštite, dječijeg dodatka i naknada umjesto plaće ženi-majci u radnom odnosu za vrijeme dok odsustvuje sa posla radi trudnoće, porođaja i njege djeteta. Ukupni iznos za isplaćene pomoći na godišnjem nivou uvećan je za 45% u 2019. godini (iznos: 23.707.858 KM) u odnosu na 2009. godinu (iznos: 16.308.937 KM).⁵
- g) **Socijalni transferi** po glavi stanovnika povećani su sa 57,37 KM (2014. godina) na 64,14 KM (2018. godina).⁶

4.1.4 Strateška fokusiranja

Oblast socijalne zaštite u posljednjim godinama karakteriše veći fokus na poboljšanje ciljane raspodjele socijalnih davanja svim ugroženim kategorijama, a naročito porodicama i pojedincima u riziku te hraniteljskim porodicama. Međutim, socijalni fondovi su ograničeni i veliki je izazov obezbijediti adekvatnu, dugoročnu i stabilnu podršku svim skupinama u stanju socijalne potrebe.

4.1.5 Strateški cilj

Unaprijediti kvalitet života i osigurati jednake prilike za sve građane kroz stvaranje održivog i pravednog društvenog okruženja.

Korištenjem postojećih snaga i potencijala u oblasti obrazovanja, sporta, kulture, zdravstva i socijalne zaštite, strateško opredjeljenje Zeničko-dobojski kanton je dalje unapređivanje usluga i infrastrukture u svim oblastima društvenog života. Ovaj strateški cilj će se postići kroz kvalitetan rad javne uprave i dalje poboljšavanje institucionalnih kapaciteta za planiranje i upravljanje razvojem, kao i kapaciteta za sigurnost građana. **Posebna pažnja posvetit će se unapređenju rezilijentnosti institucija, sistema i infrastrukture za djelovanje u uslovima krize, poput pandemije COVID-19.** Također, uložit će se naponi za dosljednu primjenu principa „Niko ne smije biti isključen“, u skladu sa globalnim ciljevima održivog razvoja. Pokazatelji uticaja u socijalnoj zaštiti Zeničko-dobojskog kantona je visina socijalnih transfera po glavi stanovnika. Početna vrijednost (2018): Socijalni transferi po glavi stanovnika 64,14 KM. Ciljana vrijednost (2027): Socijalni transferi po glavi stanovnika 72,00 KM.⁷

4.1.6 Prioriteti djelovanja

Prioritet u pružanju socijalnih usluga u socijalnoj zaštiti fokusira se na smanjenje broja korisnika kroz ukupan ekonomski ambijent ali i poštivanjem principa „pomoć do samopomoći“ koristeći nove metode i raspoložive kapacitete uz multisektorsku institucionalnu saradnju.

⁵ Strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona 2021.-2027.godine, usvojena Odlukom Vlade ZDK, broj: 02-24- 17751/20 od 06.11.2020. godine

⁶ Strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona 2021.-2027.godine, usvojena Odlukom Vlade ZDK, broj: 02-24- 17751/20 od 06.11.2020. godine

⁷ Ukupna izdvajanja za socijalnu i dječiju zaštitu na ukupan broj stanovnik u Ze-Do kantonu (364.433 stanovnika) odnosno podaci dati u tekstu govore o visini socijalnih transvere (uključujući i dječiju zaštitu) po glavi stanovnika

4.2 Ključni aspekti Analize socijalne zaštite u Zeničko-dobojskom kantonu sa posebnim osvrtom na utjecaj pandemije koronavirusu

4.2.1 Pregled ustanove socijalne zaštite, broj korisnika i finansiranje

Ustanove socijalne zaštite⁸ se osnivaju radi pružanja usluga kojima se u cjelini ili djelimično zadovoljavaju socijalne i druge potrebe korisnika socijalne zaštite; radi zbrinjavanja određenih kategorija korisnika socijalne zaštite i obavljanja stručnih i drugih poslova socijalne zaštite. Ustanove se osnivaju kao:

1. centar za socijalni rad,
2. ustanova za djecu, i to: za djecu bez roditeljskog staranja, za odgojno zanemarenu i zapuštenu djecu, za djecu ometenu u fizičkom ili psihičkom razvoju – djeca sa posebnim potrebama,
3. ustanova za odrasla i stara lica,
4. ustanova za socijalno - zdravstveno zbrinjavanje invalidnih i drugih lica,
5. ustanova za dnevni boravak korisnika socijalne zaštite,
6. druge ustanove zavisno od potreba i mogućnosti općina i Kantona

Na području Zeničko-dobojskog kantona socijalna zaštita se provodi putem resornog Ministarstva, deset centara za socijalni rad i dvije općinske službe Usora i Doboju koje su nadležne za socijalnu zaštitu. Pored navedenih ustanova u Zeničko-dobojskom kantonu djeluju: dvije ustanove za smještaj djece bez roditeljskog staranja, jedna ustanova za dnevno zbrinjavanje djece i odraslih osoba sa invaliditetom, jedna ustanova za stanovanje osoba s invaliditetom u zajednici uz podršku, dvije javne ustanove i pet privatnih ustanova za smještaj starih osoba te jedna privatna ustanova za pružanje usluga kućne njege, a to su:

1. JU Centar za socijalni rad Zenica
2. JU Centar za socijalni rad Kakanj
3. JU Centar za socijalni rad Visoko
4. JU Centar za socijalni rad Breza
5. JU Centar za socijalni rad Vareš
6. JU Centar za socijalni rad Olovo
7. JU Centar za socijalni rad Zavidovići
8. JU Centar za socijalni rad Žepče
9. JU Centar za socijalni rad Maglaj
10. JU Centar za socijalni rad Tešanj
11. JU Dom-porodica Zenica
12. JU Dom za stara lica Zenica
13. JU Dom penzionera sa stacionarom Zeničko-dobojskog kantona
14. JU Centar za djecu i odrasle osobe s posebnim potrebama Zeničko-dobojskog kantona,
15. U općinama Doboju-jug i Usora socijalna zaštita obavljaju se u okviru općinske uprave.
16. Služba za civilnu zaštitu, opću upravu i zajedničke poslove Doboju Jug
17. Služba stručnih, općih poslova i društvenih djelatnosti Usora
18. Centar za zbrinjavanje i njegu starih i iznemoglih lica Zenica
19. Ustanova za smještaj starih i iznemoglih lica "SIRA DOM" Tešanj
20. Ustanova za smještaj i njegu starijih osoba "Rajkovača&Šušak" Usora
21. Ustanova za smještaj starijih lica "Zlatno doba" Usora

⁸ Član 73.(1) Kantonalnog zakona

22. Ustanova MINISTRO dom za stare i nemoćne Žepče
23. Poslovna jedinica Ustanove „Sumero centar za podršku osobama s invaliditetom u zajednici”
24. Ustanova za kućnu njegu "SeVital" Kakanj.

Pored navedenih javnih i privatnih ustanova na području Kantona djeluje i „Sigurna kuća,, koja je formirana pri Udruženju „Medica“ i pruža usluge podrške i zbrinjavanja žrtava nasilja u porodici.

4.2.2 Način finansiranja ustanova i prava iz socijalne zaštite

U svojoj osnovi socijalna zaštita usmjerena je na osiguranje socijalne sigurnosti građana i porodica koje su se, uslijed različitih društvenih i životnih okolnosti, našle u stanju socijalne potrebe. Zbog toga je socijalna zaštita porodice, njenih članova i građana pojedinaca, usmjerena na otkrivanje i umanjeње, odnosno otklanjanje posljedica uzroka koji dovode do stanja socijalne potrebe i ostvarivanje prava na pojedine oblike socijalne zaštite. Finansiranje ustanova socijalne zaštite i ostvarenih socijalnih prava vrše se iz:

- a) Budžeta Federacije BiH;
- b) Budžeta Kantona;
- c) Budžeta Grada/Općine i
- d) drugih izvoda (donacije i sl.)

Finansiranje socijalnih prava je decentralizovano. Osnovna prava se finansiraju sa federalnog i kantonalnog nivoa, dok se dodatna prava finansiraju sa kantonalnog i lokalnog nivoa. Sa federalnog nivoa finansiraju se prava osoba sa civilnim invaliditetom i 70% potrebnih sredstava za prava civilnih žrtava rata. Sa kantonalnog nivoa finansira se 30% potrebnih sredstava za prava civilnih žrtava, te sva ostala osnovna i proširena socijalna prava. Na području Zeničko-dobojskog kantona lokalne zajednice od osnovnih prava finansiraju 40% naknade prava na stalnu novčanu pomoć te proširena prava u skladu sa lokalnim odlukama. Izvor finansiranja, broj korisnika i broj ostvarenih prava tokom 2019. godine u Zeničko-dobojskom kantonu detaljnije je prikazan u narednoj tabeli.

4.2.3 Pregled ukupnog broja korisnika, ostvarenih prava u Zeničko-dobojskom kantonu i izvori finansiranja u 2019. godini

Tabela 1. Pregled ukupnog broja korisnika ostvarenih prava iz socijalne zaštite i visine finansijskih izdavanja iz svih budžeta u 2019. godini

Izvor finansiranja	Broj korisnika	Broj ostvarenih prava	Iznos finansijskih izdavanja za ostvarena prava (KM)
Budžet F BiH	9.274	19.522	29.867.266,00
Budžet Ze-Do	14.854	23.201	24.480.692,00
Budžet Grada/Općine	5.347	5.347	2.673.362,29
UKUPNO	29.475	48.070	57.021.320,29

Izvor podataka: Ministarstvo za rad i socijalnu politiku Ze-Do kantona, centri za socijalni rad i službe za socijalnu zaštitu i društvene djelatnosti.

Iz Tabele 1. vidljivo je da je na području Zeničko-dobojskog kantona **29.475 korisnika** koji su ostvarili **48.070 prava** za što se sa svih nivoa izdvaja **57.021.320,29 KM**

Analizom dobivenih podataka utvrđeno je da je iz **Budžeta Federacije BiH** u 2019. godini izdvojeno **29.867.266,00 KM** za **9.274** korisnika koji su ostvarili **19.522** socijalna prava što predstavlja **52,37%** od ukupnog iznosa sa svih nivoa.

Iz **Budžeta Zeničko-dobojskog kantona** za isti period izdvojeno je **24.480.692,00 KM** za **14.854** korisnika koji su ostvarili **23.201** socijalno pravo što predstavlja učešće od **42,93%** od ukupnog iznosa izdvojenog sa svih nivoa. Ako posmatramo ukupan iznos Budžeta Ze-Do kantona koji je u 2019. godini iznosio 356.240.000,00 KM, onda dolazimo do podatka da je od ukupnog iznosa Budžeta Ze-Do kantona u 2019. godini **6,87%** izdvojeno za korisnike socijalne zaštite, odnosno ostvarena socijalna prava.

Daljom analizom ostvarenih socijalnih prava po osnovu **odluka lokalnih zajednica u 2019. godini**, prema podacima centara za socijalni rad i službi za socijalnu zaštitu, ista je ostvarilo **4.054** korisnika za što je iz **gradskih/općinskih budžeta** ukupno izdvojeno **1.814.229,61 KM** od ukupnog iznosa. S obzirom na zakonsku odredbu da lokalne zajednice finansiraju 40% naknade prava na stalnu novčanu pomoć za **1.293** korisnika i da je za ovo pravo izdvojeno **859.133,29 KM**. Vidljivo je da su lokalne zajednice u Ze-Do kantonu za **5.347** korisnika iz svojih budžeta izdvojile **2.673.362,90 KM** ili **4,68%** od ukupnog iznosa.

4.2.4 Pregled broja korisnika u Zeničko-dobojskom kantonu i ostvarenih socijalnih prava i visine finansijskih izdavanja iz Federalnog budžeta za osobe sa civilnim invaliditetom i civilne žrtve rata

Prema evidenciji u 2019. godini na području Zeničko-dobojskog kantona bilo je **9.274** osoba sa invaliditetom i civilnih žrtava rata koje ostvaruju novčana primanja po osnovu invaliditeta. S obzirom na zakonsku mogućnost da jedan korisnik može ostvariti veći broj propisanih socijalnih prava u Zeničko-dobojskom kantonu ukupan broj osoba sa invaliditetom (9.274) ostvarilo **19.522** propisanih prava. U odnosu na 2018. godinu manje je za 123 korisnika ili 1,31%, i manje je za 298 ostvarenih prava ili 1,50%.

Prema podacima u maju 2020. godini 8.711 osoba sa invaliditetom i civilnih žrtava rata ostvarivale su ukupno 18.178 prava, što je manje za 563 korisnika i 1.344 prava u odnosu na podatke iz 2019. godine. Do navedenog smanjenja je došlo uslijed prestanka rada Instituta za medicinsko vještačenje sa proglašenjem stanja nesreće, odnosno prestanka prava korisnicima i nemogućnosti da se utvrdi i prizna pravo novim korisnicima.

Tabela 2. Detaljan pregled broja korisnika, ostvarenih prava iz socijalne zaštite i visini finansijskih izdavanja iz Kantonalnog i Federalnog budžeta po općinama za prava osoba sa invaliditetom u 2019. godini

Općine/ prava	Civilne invalidnine			Civilne žrtve rata				
	Broj korisnika	Broj ostvarenih prava	Iznos (KM)	Broj korisnika	Broj ostvarenih prava	Iznos iz ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON 30% (KM)	Iznos iz FBiH 70% (KM)	Ukupno za CŽR
Breza	379	803	1.150.361,28	36	43	36.704,44	90.257,47	126.961,91
Doboj Jug	90	219	321.372,48	35	41	43.310,68	104.721,16	148.031,84
Kakanj	808	1.776	2.661.936,00	19	21	25.880,13	60.386,93	86.267,06
Maglaj	473	1.032	1.561.790,40	139	169	145.441,77	357.129,88	502.571,65
Olovo	223	471	698.527,68	38	47	35.563,70	85.924,88	121.488,58
Tešanj	867	1.881	2.889.863,04	130	165	134.271,99	324.738,92	459.010,91
Usora	92	220	345.213,12	11	14	14.022,89	34.393,81	48.416,70
Vareš	355	789	1.160.798,40	37	38	49.386,06	117.727,79	167.113,85
Visoko	939	2.044	3.049.461,12	95	113	108.601,30	261.914,25	370.515,55

Zavidovići	846	1.877	2.807.442,24	108	130	107.453,33	260.230,44	367.683,77
Zenica	2.837	6.194	9.256.775,04	105	131	129.833,06	313.092,65	442.925,71
Žepče	573	1.258	1.855.734,72	39	46	40.525,46	97.472,31	137.997,77
UKUPNO	8.482	18.564	27.759.276	792	958	870.995	2.107.990	2.978.985

4.2.5 Pregled broja korisnika u Zeničko-dobojskom kantonu i ostvarenih prava iz socijalne zaštite i visine finansijskih izdavanja iz Federalnog, Kantalnog i općinskih budžeta u 2019. godini

Korisnici socijalne zaštite, u smislu Kantonalnog zakona su lica koja se nalaze u stanju socijalne potrebe. U narednoj tabeli prikazane su sve kategorije korisnika, ukupan broj korisnika kojima je priznato socijalno pravo ili pružena usluga po propisima svih nivoa vlasti, razvrstane po spolnoj strukturi sa područja Zeničko-dobojskog kantona.

Tabela 3. Pregled kategorija korisnika socijalne zaštite sa područja Ze-Do kantona po spolnoj strukturi

Korisnici socijalne zaštite	Broj korisnika					
	2018			2019		
	M	Ž	Ukupno	M	Ž	Ukupno
Djeca bez roditeljskog staranja	62	46	108	115	99	214
Odgojno zanemarena djeca	75	31	106	88	46	134
Odgojno zapuštena djeca	135	26	161	100	37	137
Djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama	983	1.008	1991	2.078	1.859	3937
Materijalno neosigurana i za rad nesposobna lica	840	1534	2374	806	1.387	2193
Stara lica, bez porodičnog staranja	1413	816	2229	1454	785	2239
Lica sa društveno negativnim ponašanjem	98	70	168	101	79	180
Lica ovisna o psihoaktivnim supstancama	84	10	94	80	9	89
Lica sa invaliditetom i lica ometena u fizičkom ili psihičkom razvoju	9.319		9319	9.302		9302
Lica i porodice u stanju socijalne potrebe usljed posebnih okolnosti	9.440		9440	9.426		9426
UKUPNO			25.990			27.851

Izvor podataka: Centri za socijalni rad i službe socijalne zaštite Usora i Doboju-jug

Iz tabele 3., vidljivo je da u okviru propisanih kategorija korisnika socijalne zaštite koje se nalaze u stanju socijalne potrebe, putem nadležnih centara za socijalni rad/službi socijalne zaštite u 2019. godini evidentirano je **27.851 korisnika**, dok je u 2018. godini bilo **25.990 korisnika**. Pored ostvarivanja navedenih zakonom propisanih socijalnih prava i usluga, navedene kategorije korisnika putem centara za socijalni rad/službi socijalne zaštite ostvaruju i usluge koje su propisane iz drugih oblasti i sa više nivoa vlasti, kao što je usluga psihosocijalne podrške, zaštite od nasilja, prevencije, savjetovanja i drugog stručnog rada.

Kako je već navedeno s obzirom na zakonsku odredbu da lokalne zajednice finansiraju 40% naknade prava na stalnu novčanu pomoć za **1.293 korisnika** za što je izdvojeno **859.133,29 KM**. Iz budžeta lokalnih zajednica Zeničko-dobojskog kantona finansiraju se i proširena prava za **4.054 korisnika** tako da su lokalne zajednice ukupno za **5.347 korisnika** u 2019. godini izdvojile **2.673.362,90 KM** ili **3,23%** od ukupnog iznosa (Tabela 4).

Tabela 4. Pregled izdavanja iz gradskih/općinskih budžeta u 2019. godini za socijalna prava i finansijska sredstva za plate i materijalna troškove ustanovama socijalne zaštite

Kategorija finansiranja	Broj korisnika/ zaposlenih/ustanova	Broj centara za socijalni rad i službi	Visina finansijskih sredstava (KM)
Sufinansiraje prava na stalnu novčanu pomoću (zakonska obaveza lokalnih zajednica da finansiraju 40% naknade prava na stalnu novčanu pomoć)	1923	12	859.133,29
Proširena prava (pravo po Zakonu koje može uvesti i finansirati lokalna zajednica)	4054	12	1.814.229,61
UKUPNO za ostvarena prava	5.347	12	2.673.362,90
Plaće	za 155 zaposlenih	12	2,875,674.81
Materijalni troškovi	za 12 ustanova/ službi	12	412,085.61
Ukupno za plaće i materijalne troškove		12	3.287.760,42
Ukupno za socijalnu zaštitu iz budžeta gradova/općina (plaće, materijalni troškovi i socijalna prava)			5.961.123,30

Kada se analiziraju izdvajanja iz gradskih/općinskih budžeta uočava se da je u 2019. godini za **proširena prava** najveći iznos od 960,000,00 KM izdvojio Grad Zenica. Ako posmatramo izdvajanja za proširena prava iz socijalne zaštite u odnosu na ukupan Budžeta Grada Zenice u 2019. godini koji je iznosio 60.672.190,00 KM, dolazimo do podatka da je za proširena prava iz socijalne zaštite za građane Grada Zenice izdvojeno 1,58% od ukupnog Budžeta. Najmanje je izdvojeno iz Budžeta općine Maglaj 1.250,00 KM ili 0,01% od ukupnog Budžeta općine Maglaj. Bitno je napomenuti da je jedan broj općina budžetima za 2020. godinu planiran isti iznos finansijskih sredstava kao i u 2019. godini ili je u nekim općinama (Breza, Vareš, Visoko, Zavidovići i Maglaj) planirano povećanja finansijskih sredstava za ove namjene.

U gradskim/općinskim budžetima za 2020. godinu na pozicijama za proširena prava planirana su sredstva u ukupnom iznosu od 1.965.300,00 KM što je više za 151.070,15 KM ili 8,32% u odnosu na 2019. godinu. Međutim, tokom pandemije i izrade Analize došlo je do rebalansa Budžeta općina Tešanj, Olovo i Maglaj kojim su umanjena planirana sredstva za proširena prava u ukupnom iznosu 157.600,00KM ili 8,01%, što znači da su za prošireno pravo trenutno opredjeljenja sredstva u približno istom iznosu kao u prošloj godini. Prema dostupnim informacijama očekuje se i u drugoj polovini godine da će zbog nedovoljnog priliva sredstava doći do rebalansa svih općinskih budžeta.

Tabela 5. Pregled izdavanja za plate, materijalne troškove i proširena prava po općinama Ze-Do kantona za 2019 i planirana finansijska sredstva u 2020. godini

G o d i n a	OPĆINE ZENIČKO- DOBOJSKOG KANTONA 2017													
	Kategorija	Breza	Doboj Jug	Kakanj	Maglaj	Olovo	Tešanj	Usora	Vareš	Visoko	Zavidovići	Zenica	Žepče	UKUPNO
2 0 1 9	a) plaće, iznos od	217.452, 05	70.794,2 4	304.632 ,05	181.197, 00	130.689, 00	315.350, 00	158.800, 00	140.159, 52	324.233, 00	203.970, 00	1.107.00 0,00	230.000, 00	2.875.674,8 1
	b) materijalne troškove, iznos od	26.806,1 9		42.279, 46	30.312,0 0	24.511,0 0	44.650,0 0	50.200,0 0	13.434,4 2	56.872,0 0	40.662, 00	172.500, 00	43.000,0 0	412.085,61
	c) proširena prava, iznos od	38.958,2 4	46.000,0 0	124.950, 00	1.250,00	14.887,0 0	238.957, 00	102.007, 50	16.763,1 1	165.457, 00	10.000,0 0	960.000, 00	95.000,0 0	1.814.229,8 5
2 0 2 0	a) plaće, iznos od	221.793, 36	70.794,2 4	309.000 ,00	198.000, 00	121.381, 00	322.635, 00	171.000, 00	139.516, 20	330.000, 00	197.449, 00	1.212.00 0,00	275.000, 00	3.138.187,8 0
	b) materijalne troškove, iznos od	23.987,6 8		57.946,0 0	31.400,0 0	16.519,0 0	47.365,0 0	42.600,0 0	20.207,0 0	64.000,0 0	37.750,0 0	180.000, 00	43.000,0 0	564.774,68
	c) proširena prava, iznos od	66.000,0 0	51.000,0 0	120.000, 00	3.600,00	22.100,0 0	253.000, 00	103.000, 00	21.600,0 0	250.000, 00	20.000,0 0	960.000, 00	95.000,0 0	1.965.300,0 0
R e b a l a n s	a) plaće, iznos od	0,00	0,00	0,00	198.000, 00	117.981, 00	309.485, 00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		625.466,00
	b) materijalne troškove, iznos od	0,00	0,00	0,00	30.400,0 0	16.519,0 0	44.515,0 0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	91.434,00
	c) proširena prava, iznos od	0,00	0,00	0,00	2.600,00	155.000, 00	245.000, 00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00	402.600,00

Izvor podataka: Centri za socijalni rad i službe socijalne zaštite Usora i Doboj-jug

Kako je već prikazano u tabeli broj 4. za plaće uposlenika u ustanovama socijalne zaštite iz budžeta Grada Zenica i jedanaest općina ukupno je izdvojeno **2.528.928,57 KM**. Najveći iznos za plaće uposlenik u ustanovama socijalne zaštite izdvaja se iz Budžeta Grada Zenice 1,107,000.00 KM što je 1,64% od ukupnog Budžeta, zatim Budžeta općine Visoko 324,233.00KM,(1,9) općine Kakanj 304.632,05 KM, dok najmanje za ove namjene izdvaja se iz Budžeta općine Vareš 140,159.52 KM.

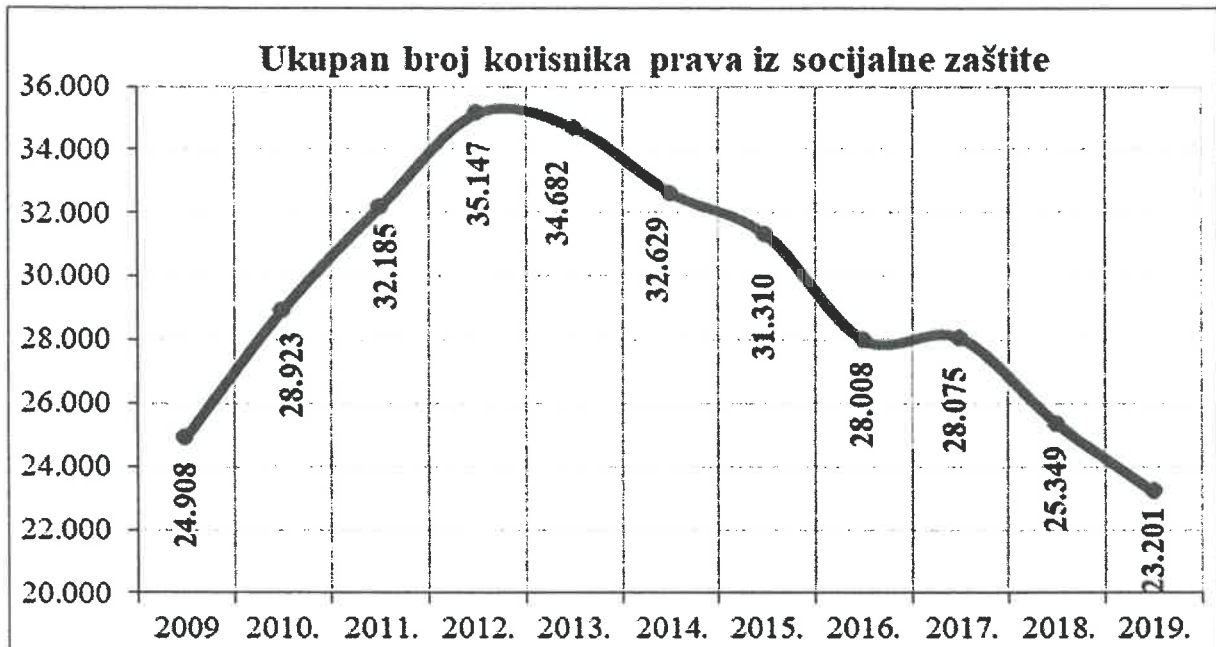
4.2.6 Pregled ukupnog broja korisnika i ostvarenih prava u Zeničko-dobojskom kantonu

Prema podacima Ministarstva za rad i socijalnu politiku Zeničko-dobojskog kantona u 2019. godini **14.854 korisnika je ostvarilo 23.201 prava** po Kantonalnom zakonu, što je **manje za 2.148 ili 8,47%** u odnosu odnosu na 2018. godinu. Sa aspekta utroška finansijskih sredstava za ostvarena socijalna prava u 2019. godini iz budžeta Ze-Do kantona utrošeno je **24.480.692,00 KM**, što predstavlja **povećanje** u odnosu na 2018. godinu za **1.430.859,00 KM ili 6,20%**.

Analizom je utvrđeno da je do povećanje finansijskih izdvanja došlo prije svega zbog većeg broja ostvarenih prava za naknadu porodilja u radnom odnosu, smještaja u ustanove socijalne zaštite, smještaja u hraniteljsku porodicu i pravo na stalnu novčanu pomoć, te zbog obaveznog godišnjeg usklađivanja novčanih pomoći koje nisu fiksno utvrđene, sa iznosom prosječne plaće Kantona iz prethodne godine.

Broj ostvarenih socijalnih prava po Kantonalnom zakonu za period 2009 -2019. godina vidljiv je u grafikonu 1, dok su ukupna finansijska izdvajanja iz budžeta Zeničko-dobojskog kantona za ostvarena prava vidljiva u grafikonu 2.

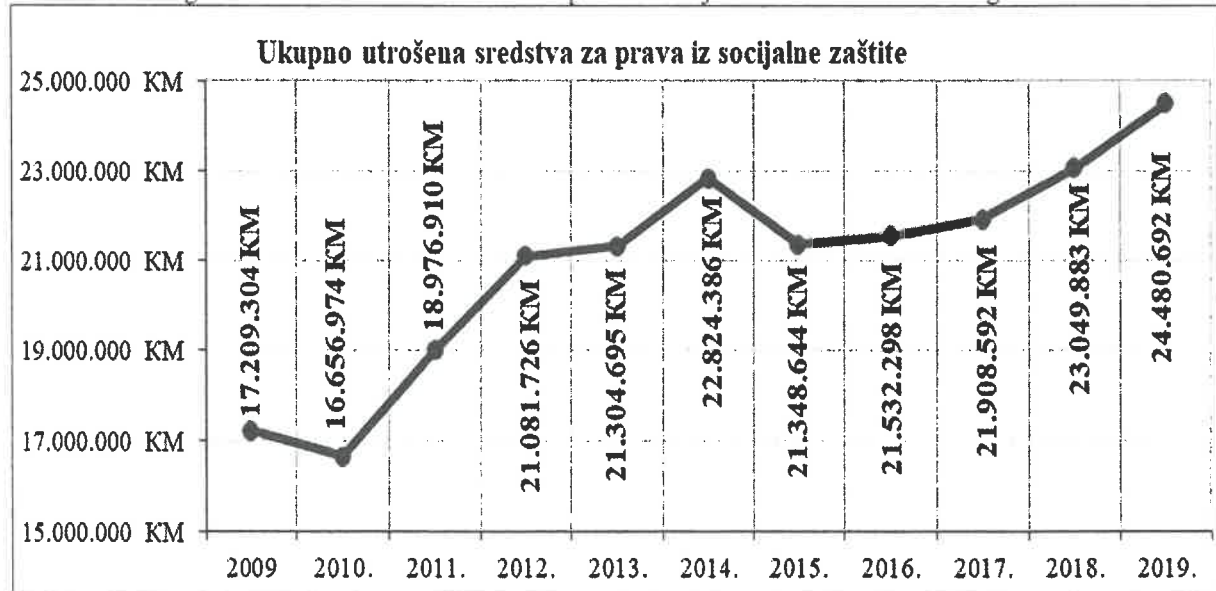
Grafikon 1. Pregled broja ostvarenih socijalnih prava iz socijalne zaštite 2009 -2019. godina

Izvor podataka: Ministarstvo za rad i socijalnu politiku Ze-Do kantona

U grafikonu broj 1, analizirano je 16 prava koja korisnici ostvaruju prema kriterijima koji su propisani kantonalnim zakonom. Ukoliko ispunjavaju ove kriterije, korisnici mogu ostvarivati više propisanih prava. Broj korisnika prava kontinuirano se **manjuje** od 2012. godine kada je bio najveći broj ostvarenih socijalnih prava, **ukupno 35.147 prava**, dok je u 2019. godini **23.201 korisnika prava**, što je za **33,98% manje** u odnosu na 2012. godinu.

Grafikon 2. Pregled utroška sredstava za ostvarena prava iz socijalne zaštite 2009. -2019. godina

Izvor podataka: Ministarstvo za rad i socijalnu politiku Ze-Do kantona

Izdvajanja iz budžeta Zeničko-dobojskog kantona za prava iz socijalne zaštite, zaštite porodice sa djecom i zaštite civilnih žrtava rata u periodu 2009-2019. godina od 2010. godine su u stalnom porastu i **uvećana su za 46,97%**, u odnosu na 2009. godinu.

Sva zakonom priznata socijalna prava u Zeničko-dobojskom kantonu podijeljena su u tri oblasti:

- a. prava iz socijalne zaštite,
- b. prava porodice sa djecom i

c. prava civilnih žrtava rata.

Zbog kompleksnosti sistema i potrebe boljeg uvida i razumijevanje u izradi analize posebno su u tabeli broj 5 prezentovani broj korisnika i finansijska izdvajanja po navedenim oblastima.

Tabela 6. Pregled broja ostvarenih socijalnih prava i iznos izdvojenih finansijskih sredstava za korisnike na područja Zeničko-dobojskog kantona finansirana iz Budžeta Zeničko-dobojskog kantona

a) Prav iz oblasti socijalne zaštite				
Naziv prava	Broj/KM	Maj 2020	2019	2018
Stalna novčana pomoć	Broj	1.276	1.293	1.335
	KM	536.349,02	1.288.699,93	1.266.984,44
Jednokratne novčane pomoći	Broj	336	1.581	1.335
	KM	61.912,50	165.100,00	165.100,00
Smještaj u hraniteljsku porodicu	Broj	94	93	95
	KM	174.809,17	439.765,88	291.713,35
Smještaj u ustanove socijalne zaštite	Broj	835	874	842
	KM	2.262.082,27	6.163.179,69	6.002.490,35
Osposobljavanje za samostalan život i rad	Broj	13	28	31
	KM	23.439,80	102.126,24	111.166,43
Medicinsko vještačenje	Broj	101	324	371
	KM	11.757,07	36.689,36	41.385,61
Ukupno	Broj	2.655	4.193	4.009
	KM	3.070.349,83	8.195.561,10	7.878.840,18
b) Prava iz oblasti porodice sa djecom				
Broj korisnika prava na dječiji dodatak	Broj	6.949	8.072	9.490
Broj djece koja ostvaruju dječiji dodatak	Broj	13.258	15.235	17.741
	KM	1.210.156,35	3.048.828,00	3.378.000,72
Novčana naknada plaće za zaposlene porodilje	Broj	1.290	1.287	1.169
	KM	5.277.403,02	12.009.244,53	10.549.237,26
Novčana pomoć za nezaposlene porodilje	Broj	164	508	486
	KM	24.600,00	76.500,00	72.150,00
Jednokratna pomoć za opremu djeteta	Broj	164	510	483
	KM	19.161,30	57.845,55	53.020,95
Pomoć za prehranu djeteta do 6 mjeseci uzrasta	Broj	236	510	486
	KM	92.842,20	221.568,00	236.048,40
Ukupno	Broj	15.112	18.050	20.365
	KM	6.624.162,87	15.413.986,08	14.288.457,33
c) Prava iz oblasti civilnih žrtava rata				
Lična invalidnina	Broj	335	340	343
Mjesečno lično primanje	Broj	65	65	65
Dodatak za njegu i pomoć	Broj	19	19	18
Ortopedski dodatak	Broj	143	147	150
Porodična invalidnina	Broj	374	387	399
Ukupno	Broj	936	958	975
	KM	351.506,32	871.144,65	882.585,84
UKUPNO IZDVAJANJE IZ ZDK ZA PRAVA IZ SOCIJALNE ZAŠTITE (a+b+c)	Broj	18.703	23.201	25.349
	KM	10.046.019,02	24.480.691,83	23.049.883,35

Izvor podataka: Ministarstvo za rad i socijalnu politiku Zeničko-dobojskog kantona centri za socijalni rad i službe za socijalnu zaštitu i društvene djelatnosti.

Analizom ostvarenih prava u 2018. i 2019. godini, konstatovan je manji broj ostvarenih prava korisnika evidentiran u osam prava. Tokom 2019. godine u **oblasti socijalne zaštite** ostvareno je **4.193 prava** što je više za 184 prava u odnosu na 2018. godinu. Korisnici su ostvarili više prava na **jednokratnu novčanu pomoć** za 246 prava i **smještaja u ustanove socijalne zaštite** za 32 prava, dok su ostvarili **manji** broj prava na pravu za: stalnu novčanu pomoć; pravo na refundaciju medicinskog vještačenje; pravo na smještaj u **hraniteljsku porodicu i pravo na osposobljavanje za život i rad djece i mladih osoba ometenih u psihofizičkom razvoju**.

Došlo se do zanimljivog podatka da su samo na području grada Zenice 532 djece članovi domaćinstva korisnika stalne novčane pomoći od kojih je uzrasta od **0 do 6 godina** starosti **67 djece**, od **7 do 15 godina** starosti **275 djece** i preko **15. godina** starosti **178 djece**.

U **oblasti zaštite porodice sa djecom** tokom 2019. godine ostvareno je **18.050 prava** što je **manje** za 2.315 prava u odnosu na 2018. godinu. Korisnici su ostvarili više prava na naknadu plaće porodilja koje su u radnom odnosu za 118 prava i porodilja koje nisu u radnom odnosu za 73 prava. Na značajnije umanjeње ostvarenih prava porodica uticao je prestanak ostvarivanja prava na dječiji dodatak za 1.418 porodica/korisnika koji su ostvarivale pravo za 2.506 djece. Uzroke manjeg ostvarivanja prava prije svega možemo posmatrati u visokim kriterijima za ostvarivanje prava, pozitivnom trendu zapošljavanja stanovnika Zeničko-dobojskog kantona i punoljetstvu djece, a indirektno i u niskoj stopi prirodnog priraštaja i niskoj stopi fertiliteta žena. Više uporednih podataka predočeno je u tabeli broj 4.

Civilne žrtve rata istovremeno mogu ostvariti do četiri prava. Tako su u 2019. godini evidentirane **792 civilne žrtve rata** koji su ostvarile **958 prava**, što je **manje** u odnosu na 2018. godinu kada je **807 evidentiranih civilnih žrtava rata** ostvarilo **975 prava**.

Analizom tematske cjeline **Pregled ukupnog broja ostvarenih prava i utrošenih sredstava iz Budžeta u Zeničko-dobojskom kantonu** možemo konstatovati:

- da je u 2019. godini **14.854 korisnika** ostvarilo **23.201** zakonom propisano pravo, što je **manje** za **2.148** ili **8,47%** u odnosu na 2018. godinu.
- da je za **23.201** zakonom propisano ostvareno pravo iz Budžeta Zeničko-dobojskog kantona u 2019. godini izdvojeno **24.480.692,00 KM** što je u odnosu na 2018. godinu **više** za **1.430.809,00 KM** ili **6,23%**.
- da je do kraja maja 2020. godine 11.904 korisnika ostvarivalo 18.703 prava, što je u odnosu na 2019. godinu trenutno manje za 2.950 korisnika ili 19,85% i 4.498 ili 19,38% prava

4.2.7 Pregled broja korisnika koji su ostvarili pravo na smještaj u ustanovu socijalne zaštite i visina finansijskih sredstava iz Budžeta Zeničko-dobojskog kantona 2018– 2019. godina.

U narednoj tabeli dat je prikaz broja korisnika koji su ostvarili pravo na smještaj u ustanovu socijalne zaštite i visina finansijskih sredstava iz budžeta Zeničko-dobojskog kantona 2018– 2019. godina.

Tabela 7. Pregled broja korisnika koji su ostvarili pravo na smještaj u ustanovu socijalne zaštite i visina finansijskih sredstava iz Budžeta Zeničko-dobojskog kantona 2018– 2019. godina.

r/b	Ustanova socijalne zaštite	Broj korisnika KNM	Broj korisnika i visina izdvojenih finansijskih sredstava u 2019	Broj korisnika i visina izdvojenih finansijskih sredstava u 2018
a) Ustanove socijalne zaštite koje se nalaze na području Ze-Do kantona				
1.	JU "Dom-porodica" Zenica	Broj KNM	76 757.800,00	75 756.900,00
2.	Ustanova "Mala škola" Vareš	Broj KNM	3 10.753,68	3 12.294,72
3.	JU Centar za djecu i odrasle s posebnim potrebama Zenica	Broj KNM	123 996.000,00	115 927.912,58
3.1	JU Centar - PJ DC Žepče- Maglaj	Broj KNM	79 0,00	71 23.634,00
3.2	JU Centar - PJ DC Visoko	Broj KNM	73 0,00	74 33615,84
3.3	JU Centar - PJ DC Tešanj	Broj KNM	41 0,00	37 10.837,58
4.	Sumero Centar za podršku osobama s invaliditetom u zajednici	Broj KNM	37 377.397,40	33 296.763,04
5.	JU Penzionerski dom sa stacionarom ZDK	Broj KNM	64 470.521,42	55 429.584,67
6.	JU Dom za stara lica Zenica	Broj KNM	23 144.030,90	24 153.138,99
7.	Centar za zbrinjavanje i njegu starih i iznemoglih lica Zenica	Broj KNM	3 19.043,00	0 325,00
8.	Ustanova Zlatno doba Usora	Broj KNM	1 1.600,00	
UKUPNO NA PODRUČJU ZE-DO KANTONA		Broj KNM	522 2.777.146	491 2.645.006
b) Ustanove socijalne zaštite koje se nalaze na području Ze-Do kantona				
	Dom za djecu bez roditeljskog staranja Sarajevo	Broj KNM	0 0,00	1 5.950,00
	Ustanova "Našim selo" Međugorje	Broj KNM	1 4.567,20	1 4.567,20
	Edukacijsko-rehabilitacijski Centar DUGA Novi Travnik	Broj KNM	2 19.000,00	2 16.800,00
	SOS Kinderdorf Sarajevo	Broj KNM	6 17.119,20	9 22.585,50
	Sveta obitelj Mostar	Broj KNM	0 5.080,00	1 16.080,00
	Fondacija "Selo mira" Lukavac - Turija	Broj KNM	7 42.420,00	9 55.959,83
	Zavod za vaspitanje mladike djece i omladine Sarajevo	Broj KNM	2 27.924,42	1 7.893,72
	Međunarodni forum solidarnosti ENA(AUS)	Broj KNM	1 6.110,40	1 11.139,90
	Zavod za zbrinjavanje ml djece i omladine Pazaric	Broj KNM	66 727.219,63	67 751.972,97
	Zavod za zbrinjavanje MIL - Drin	Broj KNM	152 1.480.634,67	143 1.404.045,12
	Zavod za zbrinjavanje ml osoba Bakovici	Broj KNM	87 896.705,96	83 852.647,63
	Zavod za liječenje "Jakov" Modriča	Broj KNM	2 10.933,92	2 11.211,44
	JU "Naš dom" d.o.o. Travnik	Broj KNM	19 122.607,49	21 143.569,22
	JU Dom za lica sa invaliditetom Vitegrad	Broj KNM	1 6.676,40	1 6.967,20
	JU Dom za lica sa invaliditetom Prijedor	Broj KNM	1 8.664,00	1 8.664,00
	Centar za odvikavanje od ovisnosti „Marjanovac“	Broj KNM	4 15.820,00	4 20.000,00
	Centar za odvikavanje od ovisnosti „Smoluća“ Lukavac	Broj KNM	1 4500,00	4 17100,00
UKUPNO VAN PODRUČJA ZE-DO KANTONA		Broj KNM	353 3.386.033	351 3.357.484
UKUPNO (a+b)		Broj KNM	874 6.163.180	842 6.002.490

U 2019. godini 874 korisnika sa područja Zeničko-dobojskog kantona smještene su u neku od ustanova socijalne zaštite, za što je iz budžeta Ze-Do kantona izdvojeno 6.163.180 KM, što je za 32 korisnika više u odnosu na 2018. godinu kada je za 842 korisnika izdvojeno 6.002.490,00 KM.,. Veći broj korisnika (522) smješteni su u ustanove socijalne zaštite u Ze-Do kantonu, dok su 353 osobe smještene u ustanove van područja Zeničko-dobojskog kantona. Sa finansijskog

aspekta utrošeno je više za **608.887,00 KM** za smještaj van Zeničko-dobojskog kantona, jer većina korisnika smješteni su u ustanove zatvorenog tipa na Federalnom nivou, gdje su troškovi smještaja u ustanovama veći. S tim u vezi, možemo zaključiti, da je razvijanje hraniteljstva i usluga u zajednici za podršku osobama sa invaliditetom na području Zeničko-dobojskog kantona opravdano sa ekonomskog aspekta i interesa osoba sa invaliditetom. U periodu do kraja maja 2020. godine broj korisnika prava na smještaj u ustanovu je bio 835, što je manje za 39 korisnika u odnosu na isti period u 2019. godini. Manji broj korisnika je evidentiran zbog prestanka prava na smještaj djece u centre za osposobljavanje tokom pandemije i prestanka prava na smještaj uslijed smrti korisnika. Novi korisnici prava na smještaj u ovom periodu nisu evidentirani jer je obustavljena praksa smještaja u ustanove uslijed pandemije virusa Covid-19. Samo su zbog specifičnosti slučaja, realizovana dva smještaja djece bez roditeljskog staranja u JU „Dom porodica“ Zenica.

4.2.8 Pregled finansijske podrške iz budžeta nevladinim organizacijama i udruženjima koja pružaju usluge iz oblasti socijalne zaštite

S obzirom na postojeće državno-pravno uređenje u BiH, postoje harmonizirani zakoni na entitetskom i državnom nivou koji regulišu rad nevladinih organizacija, a koje su u propisima označene kao udruženje. Nevladin sektor u većini zemalja ima veliki značaj za razvoj civilnog društva, vladavinu prava i razvoj demokratije. Praksa je da se nevladine organizacije uključuju u rješavanje skoro svih problema u društvu koji se tiču njihovog polja djelovanja. Razvijaju se partnerstva sa vlastima i realizuju njihovi zajednički projekti i programi. Potrebu uspostavljanja partnerstava između nevladinih organizacija i institucija vlasti u rukovođenju procesom razvoja priznaju i iniciraju međunarodna tijela i organizacije kao što su Ujedinjene nacije i Evropska unija. Generalno gledano, nevladin sektor karakterističan je po tome što nije opterećen borbom za vlast i institucionalizacijom nego je prepoznatljiv po masovnosti i dobrovoljnosti članstva, dobrovoljnom radu, kao i po organizovanom angažmanu članstva na onim pitanjima koja su njihov ili opći interes i potreba. Prema Informaciji o nevladinom sektoru u 2018. godine Ministarstva za pravosuđe i upravu Zeničko-dobojskog kantona navodi se da je sa 31.12.2018. godine u Zeničko-dobojskom kantonu upisano **1461 udruženje**, što je za 171 udruženje manje u odnosu na 2017. godinu. Prema navedenoj Informaciji **152 udruženja** čine udruženja boraca, šehida i poginulih boraca i organizacija RVI, te **114 udružena** čija je propisan djelatnost socijalna zaštita. Dakle, od ukupnog broja na području Zeničko-dobojskog dana registrovano su **266 udruženja** ili organizacije čija je propisana djelatnost iz oblasti boračko-invalidske i socijalne zaštite.

S obzirom da je za potrebe Analize egzaktne podatke bilo moguće dobiti jedino za 2018. godinu takvi su i prezentovani. U Informaciji koja je sačinjena u julu 2019. godine navodi se da je u 2018. godini iz Ureda Premijera i deset ministarstava za nevladin sektor u Zeničko-dobojskom kantonu izdvojeno **2.191.852,82 KM**, od čega je iz Ureda Premijera za udruženja čija je djelatnost boračka i socijalna zaštita izdvojeno ukupno 2.500, 00 KM, iz Ministarstva za rad i socijalnu politiku izdvojeno je 437.270,00 KM, iz Ministarstva za boračka pitanja 771.192,46 KM. Može se zaključiti da je u 2018. godini za udruženja i organizacije koja su registrovana i čija je djelatnost boračko-invalidska i socijalna zaštita iz Bužeta Zeničko-dobojskog kantona izdvojeno **1.210.962,46 KM**. Lokalne zajednice također izdvajaju značajna sredstva za rad i ostvarivanje programskih ciljeva NVO. Podaci koji proizilaze iz Informacije Ministarstva pravosuđa i uprave ukazuju da je za ove namjene iz budžeta Grada Zenice i jedanaest općina izdvojeno ukupno **2.896.762,40 KM**. Prema navedenoj Informaciji Grad Zenica je za rad nevladinih organizacije i udruženja izdvojio **589.394,46 KM**. U Informaciji su navedeni nazivi udruženja i organizacija dok se ne navede njihove djelatnosti te je stoga teško izdvojiti samo udruženja i organizacije čija je propisana djelatnost boračko-invalidska i socijalna zaštita. Ipak, moguće je utvrditi da je 40.700,00 KM, uplaćeno takvim udruženjima od čega najviše udruženjima boračko-invalidske zaštite. Ostale općine za sva udruženja i organizacije izdvojila

su sljedeća sredstva (nije bilo moguće izdvojiti smo udruženja koja imaju djelatnost boračko-invalidske i socijalne zaštite): Općina Kakanj 983.531,27 KM, Općina Visoko 238.800,00 KM, Općina Breza 174.092,00 KM, Općina Vareš 116.886,70 KM, Općina Olovo 28.394,82 KM, Općina Žepče 201.272,93 KM, Općina Zavidovići 14.200,00 KM, Općina Doboju-jug 54.055,00 KM, Općina Usora 91.000,00 KM, Općina Tešanj 318.900,00 KM, Općina Maglaj 86.100,00 KM.

Može se konstatovati da je na području Zeničko-dobojskom kantonu registrovana **1461 nevladina organizacija** za čiji je rada iz Budžet za Ze-Do kantona u 2018. godini izdvojeno 2.191.852,82 KM i 2.896.762,40 KM iz budžeta Grada Zenice i jedanaest općina. Dakle, ukupno je za rad nevladinih organizacija u Zeničko-dobojskom kantonu izdvojeno **5.088.615,22 KM**.⁹ S obzirom da je jako teško bilo u potpunosti izdvojiti sva udruženja čija je propisana djelatnost socijalna zaštita, na osnovu utvrđenih podataka moguće je procijeniti da na području Zeničko-dobojskog kantona djeluje **266 udruženja** čija je statutom propisana djelatnost boračko-invalidska i socijalna zaštita, za čiji je rad iz Budžeta Ze-Do kantona izdvojeno **1.210.962,46 KM ili 0,39% od ukupnog Budžeta**. Analiza je ukazala na činjenicu da veći broj udruženja i organizacija koja dobijaju sredstva iz Budžeta Kantona dobija sredstva i iz budžeta lokalnih zajednica. Sistem praćenja utroška sredstava i realizaciji uspostavljen je kroz izvještaje o realizaciji i utrošku sredstava. S obzirom na visinu sredstava koja se izdvajaju moguće je **zaključiti da je sistem praćenja, kontrole i evaluacije utroška sredstava i ostvarenih rezultata potrebno unaprijediti**. Kao posljedica pandemije izvršen je **rebalans Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2020. godinu** kojim su **umanjenja** sredstva Ministarstvu rada i socijalne politike za 405.535,00 KM. Sredstva namjenjena za rad organizacija i udruženja umanjena su za 41.000,00 KM.

4.2.9 Ključne preporuke Analize stanja socijalne i dječije zaštite Zeničko-dobojskog kantona sa posebnim osvrtom na utjecaj pandemije koronavirusa

Preporuke Analize stanja socijalne i dječije zaštite Zeničko-dobojskog kantona sa posebnim osvrtom na utjecaj pandemije koronavirusa na sistem socijalne i dječije zaštite i zaključci sa fokus grupa predstavljene su kroz osam tematskih cjelina: a) planiranje i razvoj, b) zakoni, c) budžet, d) baze podataka, e) institucionalni kapaciteti (ljudski, tehnički i materijalni), f) međusektorska saradnja i koordinacija na nivou lokalne zajednice, g) uvođenje novih usluga, i h) korisnici socijalne zaštite. Preporuke Analize i zaključci fokus grupa ukazuju na sljedeće:

a) Planiranje i razvoj

- Potrebno je posvetiti veću pažnju strateškom planiranju socijalne zaštite koja je od posebnog značaja jer pomaže sistemu da fokusira svoju viziju i prioritete u odnosu na promjenljive okolnosti, te da osigura da sve nadležne institucije sistema rade na ostvarivanju istih ciljeva.
- Potrebno je usaglasiti politiku socijalne zaštite na nivou entiteta, kako bi se građanima svih kantona omogućio jednak nivo socijalne zaštite.
- Potrebno je usmjeriti posebnu pažnju na djecu i mlade, kao investiciju u razvoj i bolje ekonomske ishode društva, te im dati prioritet u svim strateškim dokumentima.

⁹ Informaciju o nevladinom sektoru u 2018. godine radilo je Ministarstva za pravosuđe i upravu Zeničko-dobojskog kantonu u julu 2019. godine.

- Potrebno je u svim strateškim planovima, u skladu sa međunarodnim standardima, dati prednost razvoju i ulaganju u porodične oblike zbrinjavanja djece bez roditeljskog staranja u odnosu na institucionalni smještaj, a na osnovu detaljne finansijske analize cijena smještaja u porodici u odnosu na smještaj u instituciji.
- Potrebno je uvesti periodične evaluacije prava i usluga socijalne zaštite, kako bi se planiranje zasnivalo na dokazima i realnim pokazateljima, uključujući i finansiranje.

b) Zakoni

- Potrebno je uskladiti kantonalne zakone o socijalnoj zaštiti sa usvojenim standardima i politikom entiteta, sa ciljem obezbjeđivanja jednakih prava za sve građane FBiH.
- Neophodno je razmotriti mogućnost uvođenja prava na privremenu novčanu pomoć porodicama koje se nađu u nepovoljnoj situaciji nakon vanrednih pojava, do 3 mjeseca (ili po potrebi duže), a u cilju prevencije rizičnog ponašanja i podrške porodicama u stanju socijalne potrebe do povratka na posao ili iznalaženju drugih izvora prihoda, a posebno porodicama koje u svom domaćinstvu imaju maloljetnu djecu i osobe sa invaliditetom.
- Potrebno je utvrditi zakonske procedure skraćenog i hitnog postupka, te nove načine komunikacije sa korisnicima (korištenjem internet i drugih naprednih oblika komunikacije i sl.) u ostvarivanju i korištenju prava iz socijalne zaštite i zaštite porodice sa djecom.
- Potrebno je iznaći mogućnosti povećanja iznose dječijeg dodatka i drugih novčanih prava dostupnih djeci i mladima. Uvezati novčana prava sa pružanjem usluga za dijete i porodicu kroz integrirano vođenje slučaja.

c) Budžet

- Potrebno je povećati budžetska izdvajanja za djecu i mlade, na svim nivoima.
- Potrebno je uvesti programsko budžetiranje, zasnovano na očekivanim rezultatima.
- Potrebno je u skladu sa nalazima evaluacije i revizije novčanih prava, osigurati dodatna sredstva za ciljanje najugroženijih građana, posebno porodica s djecom. Dodatna sredstva mogu biti osigurana i kroz reviziju postojećih davanja, ukoliko bi se ista planirala za finansiranje programa koji su zasnovani na očekivanim rezultatima, a ne na paušalnim davanjima za programe za koje ne postoji jasan dokaz o učinku.
- Preporučuje se općinskim vlastima da osiguraju adekvatno finansiranje centr za socijalni rad, te na taj način osiguraju punu kadrovsku i materijalnu osposobljenost ovih institucija.
- Neophodno je finansijska sredstva koja se izdvajaju za ustanove institucionalnog smještaja korisnika sa sva tri nivoa – federalnog, kantonalnog i općinskog – preusjeriti na podršku porodičnim modelima zbrinjavanja i razvijanju mreže socijalnih usluga za podršku življenja u zajednici, u skladu sa postojećim strateškim dokumentima iz ovih oblasti.
- U vanrednim situacijama (uključujući i trenutnu pandemiju), ukoliko je moguće ne smanjivati budžetska izdvajanja za socijalnu zaštitu.

d) Baze podataka

- Potrebno je formirati funkcionalnu bazu podataka koja će omogućiti analitički rad u ustanovama socijalne zaštite. Posebnu pažnju posvetiti prikupljanju podataka o stanju korisnika u vanrednim situacijama.
- Neophodno je provesti reviziju korisnika u cilju utvrđivanja realnog stanja socijalne potrebe, na osnovu koje će se jasno targetirati trenutni i budući korisnici.

e) Institucionalni kapaciteti (ljudski, tehnički i materijalni)

- Neophodno posvetiti veću pažnju strateškom planiranju na nivou institucija socijalne zaštite.
- Neophodno posvetiti veću pažnju ljudskim resursima. Menadžment ljudskih resursa je važan za svaku organizaciju jer doprinosi većoj efektivnosti i efikasnosti organizacije. Posjedovanje adekvatnog broja ljudi sa odgovarajućim znanjima, vještinama i kompetencijama omogućava ostvarivanje kratkoročnih i strateških ciljeva ustanove.
- Potrebno je modernizovati i uskladiti sistematizacije radnih mjesta sa Pravilnikom o standardima za rad i pružanje usluga u ustanovama socijalne zaštite u Federaciji Bosne i Hercegovine. Nakon toga izvršiti analizu trenutne popune i potreba.
- Neophodno omogućiti stalna profesionalna usavršavanja rukovodilaca i stručnih radnika o mogućnostima koje pružaju novi načini komunikacije, postupanju u vanrednim situacijama i sl.
- Potrebno je ojačati organizacione, kadrovske i materijalno-tehničke resurse, te finansijsku stabilnost ustanova socijalne zaštite. Posebnu pažnju posvetiti opremanju informaciono-komunikacijskom opremom, te adekvatnom zaštitnom opremom za potrebe djelovanja u vanrednim situacijama.
- Neophodno osigurati pružanje kvalitetnih usluga socijalne zaštite

f) Međusektorska saradnja i koordinacija na nivou lokalne zajednice

- Potrebno je intenzivirati saradnju ustanova socijalne zaštite prevashodno sa lokalnim, te kantonalnim, ali i entitetskim vlastima, te njihovo uključivanje u rad kriznih štabova i drugih multisektoralnih tijela na lokalnom i kantonalnom nivou.
- Potrebno je što prije pristupiti izradi Procjena rizika/ugroženosti i Planova djelovanja u vanrednim okolnostima i izradi procedure djelovanja u vanrednim okolnostima u svim ustanovama socijalne i dječije zaštite.
- Neophodna je saradnja sa obrazovnim sektorom, omogućiti besplatne obuke, prekvalifikacije, osposobljavanje za rad, za lica koja u periodu vanrednih situacija iznenada ostanu bez posla. Također, u saradnji sa Zavodom za zapošljavanje i lokalnom upravom, razmotriti mogućnosti za donošenje preporuka kojima bi se osiguralo da ta lica imaju određeni prioritet pri zapošljavanju.
- Neophodno je ojačati saradnju između sektora, odnosno pružalaca usluga na lokalnom nivou (mada se ovo treba primijeniti i na kantonalni nivo), posebno između socijalnog, obrazovnog, zdravstvenog, nevladinog sektora, te civilne zaštite.

- Potrebno je ojačati saradnju sa mjesnim zajednicama, kao nivou lokalne vlasti koji je najbliži građanima i koji može obezbijediti relevantne informacije o korisnicima.
- Neophodno je u periodima vanredne situacije, posebno osigurati komunikaciju i razmjenu podataka između ustanova socijalne zaštite i zdravstvenog sektora, te kriznim štabovima, u smislu obezbjeđivanja lijekova, ortopedskih pomagala i zdravstvenih usluga korisnicima socijalne zaštite.

g) Uvođenje novih usluga

- Potrebno je utvrditi tačan broj djece i izvršiti dodjele tableta ili računara djeci korisnika socijalne zaštite u saradnji vladinog i nevladinog sektora. Organizovati besplatne obuke internet opismenjavanja, ali i osigurati adekvatnu pokrivenost internetom uz zadovoljavajuću infrastrukturu i tehničku opremljenost.
- Neophodno je zbog visokog procenta socijalno isključenih osoba, korisnika socijalne zaštite, a posebno djece, razmotriti uvođenje javnih internet lokacija ili neki drugi način, ograničen mjesečni pristup internetu korisnicima socijalne zaštite.
- Potrebno je u skladu sa raspoloživim budžetom, povećati novčana davanja, ali uvesti i nove usluge: pomoć i njega u kući, porodično savjetovalište i sl.
- Potrebno je organizovati aktivnost "Otvoreni dani" kao redovna aktivnost centra za socijalni rad tokom kojih bi građani mogli da se informišu i postavljaju pitanja stručnim radnicima centra za socijalni rad i da od njih dobiju stručne odgovore, savjete, uputstva za dalje postupanje, i sl.
- Značajno bi bilo formirati terenska odjeljenja/urede (područne jedinice) centara za socijalni rad pri mjesnim zajednicama, posebno u udaljenijim, ruralnim sredinama, u kojima bi se pružale osnovne usluge socijalne zaštite, bez obaveze korisnika da dolaze u glavne kancelarije (koje se, bez izuzetka, nalaze u gradskim sredinama).
- Izuzetno je važno intenzivirati preventivni socijalni rad u zajednici i obezbijediti kontinuiranu edukaciju stručnog kadra u toj oblasti.
- Neophodno je osigurati proaktivniji pristup centra za socijalni rad prema građanima, odnosno obezbijediti stručnom kadru značajniji iskorak u zajednicu.

h) Korisnici socijalne zaštite

- Potrebno uspostaviti mehanizme učešća korisnika u procesu kreiranja politika i socijalnih usluga.
- Potrebno je kontinuirano informisanje građana o nadležnostima, dostupnim pravima u socijalnoj zaštiti i načinima ostvarivanja tih prava. Posebnu pažnju posvetiti alternativnim načinima komunikacije sa socijalno isključenim grupama do kojih teže dopiru informacije.
- Neophodno je konstantno animiranje korisnika i građana, kao potencijalnih korisnika, posebno u periodima krize i vanrednim situacijama za aktivnije učešće u kreiranju politika (posebno na lokalnom nivou), kroz organizaciju anketa, istraživanje potreba javnog mnijenja i sl.

5. Prioriteti, mjere i aktivnosti

5.1 Prioriteti

Nepodijeljeno mišljenje svih aktera je da sistem socijalne zaštite u Zeničko-dobojskom kantonu, ovakav kakav jeste, omeđen entitetskim okvirom koji dozvoljava samostalnost Kantona da djeluje iznad granica utvrđenog minimuma prava i usluga, nosilaca, sredstava i razvijenih politika, **treba osnažiti mjerama koje su ujedno i mjere prevencije za krizne situacije**, ali i urediti posebnim mjerama za djelovanje sistema u kriznim situacijama. Stoga su mišljenja išla u pravcu postavljanja tri prioriteta, u periodu od naredne tri godine 2021-2023. godine i to:

- Prioritet 1.** Osnažiti sistem socijalne i dječije zaštite u Zeničko-dobojskom kantonu;
Prioritet 2. Osigurati uslove za funkcionisanje sistema socijalne i dječije zaštite u kriznim situacijama;
Prioritet 3. Promocija socijalne i dječije zaštite;

5.2 Mjere i aktivnosti

Stručnjaci na fokus grupama su insistirali na konciznosti, kao principu u izradi Akcionog plana, pa su tako i u segmentu mogućih mjera za provedbu tri prioriteta bili stava da za svaki prioritet ne treba postavljati više od dvije do tri mjere u prosjeku. Svoj stav su artikulirali sa prijedlogom od sedam mjera:

5.2.1 Mjere i aktivnosti za ostvarivanje prioriteta 1.

- Mjera 1.** Osiguranje većeg stepena koordinacije i podrške izvršnih i zakonodavnih tijela na nivou Federacije BiH i Zeničko-dobojskog kantona, kao i lokalnih zajednica za unapređenje i provedbu reforme socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom i socijalnu uključenost,

Aktivnosti za provođenje mjere

- a) Povećanje budžetskih sredstava i bolja efikasnost u korištenju za adekvatnu realizaciju: postojećih i reformskih zakonskih i podzakonskih rješenja; razvojnih strategija i akcionih planova iz oblasti socijalne zaštite, uključujući i mjere pronatalne politike, te adekvatnog zadovoljavanja potreba lica i porodica u stanju socijalne potrebe;
- b) Održavanje tematskih sjednica zakonodavne i izvršne vlasti na kantonalnom i lokalnom nivou u svrhu promocije značaja socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom te preveniranja i rješavanja tekuće problematike;
- c) Revidiranje usvojenih strateških i drugih razvojnih dokumenata;
- d) Izrada socijalne karte za područje Zeničko-dobojskog kantona;
- e) Uspostavljanje inspektorata za socijalnu zaštitu i zaštitu porodice sa djecom pri Kantonalnoj upravi za inspeksijske poslove;
- f) Izrada Akcionog plana socijalnog uključivanja na području Zeničko-dobojskog kantona;
- g) Izrada Akcionog plana za reformu sistema procjene djece sa teškoćama u Zeničko-dobojskom kantonu;
- h) Osnivanje zavoda za socijalnu zaštitu Zeničko-dobojskog kantona.

Mjera 2. Obezbjedenje uslova za adekvatno provođenje postojećih i reformskih zakona i podzakonskih akata te unapređenje kvaliteta socijalnih usluga;

Aktivnosti za provođenje mjere

- a) Permanentno, sistemsko i na temelju istraženih potreba programsko stručno usavršavanje socijalnih i drugih stručnih radnika;
- b) Unapređivanje programa zapošljavanja socijalnih radnika i kreiranje novih i bolje vrednovanih radna mjesta u skladu sa potrebama i Standardima/normativima u socijalnoj zaštiti;
- c) Razvoj predbračnih i bračnih savjetovaništa u lokalnim zajednicama, uključujući i savjetovaništa za porodice sa djecom u riziku i porodice sa djecom sa invaliditetom i teškoćama u razvoju;
- d) Razvoj servisa dodatnih usluga osobama s invaliditetom, duševnim bolesnicima i starijim osobama pri ili u saradnji sa ustanovama socijalne zaštite za institucionalnu;
- e) Podrška razvoju programa kampanje o hraniteljstvu;
- f) Razvoj informacione mreže među ustanovama socijalne zaštite;
- g) Adekvatna alokacija budžeta za uspostavljanje i/ili unapređenje postojećih socijalnih usluga.

Mjera 3. Obezbjedenje uslova za neometano provođenje strateških razvojnih dokumenata i akcionih planova;

Aktivnosti za provođenje mjere 3.

- a) Podrška osnaživanju porodice;
- b) Podrška uslugama zbrinjavanja i stručne podrške osobama s invaliditetom u lokalnim zajednicama;
- c) Podrška razvoju vaninstitucionalnih modela brige i zbrinjavanja: usvojenje, hraniteljstvo i starateljstvo, kućna njega i pomoć u kući te drugih usluga i servisa podrške osobama u stanju potrebe;
- d) Podrška mladim osobama koje napuštaju sistem javne brige za osamostaljivanje;
- e) Podrška projektima nevladinih organizacija osoba s invaliditetom za profesionalnu orijentaciju i zapošljavanje;
- f) Podrška programima transformacija ustanova za smještaj djece i osoba sa invaliditetom;

Mjera 4. Osigurati periodični monitoring provedbe Akcionog plana, uključujući u to i kontrolu efikasne potrošnje dostupnih finasijskih sredstava za socijalnu i dječiju

Aktivnosti za provođenje mjere 4.

- a) Organizirati efikasno provođenje Akcionog plana, uključujući u to i kontrolu efikasne potrošnje dostupnih finasijskih sredstava za socijalnu i dječiju zaštitu, putem redovnog monitoringa od strane formiranog Monitoring tima za praćenje provođenja Akcionog plana, kojeg imenuje Vlada Zeničko-dobojskog kantona, a na čelu mu je predstavnik Ministarstva za rad i socijalnu politiku Zeničko-dobojskog kantona;
- b) Izvještavanje Vlade Zeničko-dobojskog kantona o stanju socijalne zaštite i provođenja Akcionog plana, u kojem mogu biti sadržani i prijedlozi za izmjene i dopune Akcionog plana;

5.2.2 Mjere i aktivnosti za ostvarivanje prioriteta 2.

Mjera 1. Unaprijediti pravni okvir djelovanje sistema socijalne zaštite u Zeničko-dobojskom kantonu u kriznim situacijama;

Aktivnosti za provođenje mjere

- a) Izvršiti izmjene i dopune kantonalnog Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom kojim se daju ovlasti ministru Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice da podzakonskim aktima promptno djeluje na krizne situacije u kriznim situacijama;
- b) Izvršiti izmjene i dopune kantonalnog zakona o radu uređivanjem prikladnijih instituta zapošljavanja i radnog angažovanja u kriznim situacijama;
- c) Izvršiti izmjene i dopune kantonalnih propisa o civilnoj zaštiti utvrđivanjem obaveze da su svi pravni subjekti obavezni donijeti Planove djelovanja u kriznim situacijama te da u štabovima za djelovanje u kriznim situacijama na nivou gradova/općina obavezno učestvuju predstavnici centara za socijalni rad;
- d) Izvršiti izmjene i dopune Pravilnika o procjeni djece sa teškoćama u razvoju, u skladu sa reformskim procesima definiranim Akcionim planom;
- e) U kantonalnom Zakonu o izvršenju budžetu utvrditi nepovrijedivost prava na prioritete i bez ikakvih umanjena isplate naknada korisnicima socijalne zaštite i pružanja usluga socijalne zaštite u vrijeme stanja prirodne nesreće-vanrednog stanja;
- f) Donijeti posebne standarde i normative rada za centre za socijalni rad u Zeničko-dobojskom kantonu;

Mjera 2. Izgraditi funkcionalan model djelovanja sistema socijalne i dječije zaštite na nivou Zeničko-dobojskog kantona u kriznim situacijama;

Aktivnosti za provođenje mjere

- a) Donijeti/revidirati plan djelovanja socijalne zaštite u kriznim situacijama za područje Zeničko-dobojskog kantona i u svim ustanovama socijalne zaštite te NVO i drugim organizacijama koje za pružaju usluge (dom za beskućnike, prihvatna stanica za maloljetnike, servis kućne njege i pomoći u kući, sigurne kuće)
- b) Formirati stalno tijelo za edukaciju, trening aktera i reviziju planova djelovanja socijalne zaštite u kriznim situacijama u Zeničko-dobojskom kantonu;
- c) Provođenje periodičnih treninga osoblja u ustanovama socijalne zaštite i NVO za primjenu Plana djelovanja u kriznim situacijama;
- d) U sklopu jačanja informacionih, tehničkih i materijalnih kapaciteta ustanova socijalne zaštite posebnu pažnju usmjeriti na razvoj informatičkih baza i stalno ažuriranje baza podataka o korisnicima usluga socijalne zaštite i ranjivih grupa koje mogu biti pogođene kriznim situacijama;
- e) Uspostavljanje saradnje sa mjesnim zajednicama u svrhu prikupljanja i monitoringa podataka o ranjivim grupama (otvaranje terenskih ureda centara za socijalni rad);
- f) Na partnerskim principima, formalizovano i na trajnijoj osnovi urediti odnose sa vjerskim, karitativnim i humanitarnim organizacijama za postupanje u kriznim;
- g) Osigurati tehničku podršku socijalnim kategorijama za korištenje iste u svrhu zadovoljavanja obrazovnih programa;

5.2.3 Mjere za ostvarivanje prioriteta 3.

Mjera 1. Unaprijediti promociju socijalne i dječije zaštite;

Aktivnosti za provođenje mjere

- a) Uspostaviti web stranice svih aktera u socijalnoj zaštiti sa jasnim uputama za korištenje usluga i prava, te pristupom zakonskoj regulativi;
- b) Formalizirati saradnju sa zdravstvenim, obrazovnim institucijama i zavodima za zapošljavanje za korištenje usluga i resursa u kriznim situacijama;
- c) Formalizirati saradnju sa medijima (printani i elektronski) u cilju boljeg prenosa informacija o pravima i uslugama socijalne zaštite za vrijeme kriznih stanja;
- d) Pokretanje stručnog časopisa i savjetovanja za razmjenu dobre prakse;
- e) Osigurati dostupnost promotivnog materijala korisnicima i drugim građanima.
- f) Promovirati uvođenje univerzalnog dječijeg dodatka i važnost ulaganja u djecu, koja kao konačni efekat ima bolji ekonomski i društveni razvoj.

Rezime

Nakon sinteze rezultata rada svih osam fokus grupa, te sumiranja i sistematizovanja pojedinačnih zapažanja članova radne grupe prema metodologiji koju je ranije utvrdila, Radna grupa je sačinila Nacrt Akcionog plana, uključujući i tabelarni pregled prioriteta, mjera, aktivnosti, nosilaca, rokova i izvora sredstava.

Nacrt Akcionog plana je predstavljen na proširenoj sjednici Upravnog odbora Društva socijalnih radnika Zeničko-dobojskog kantona, kao posebnoj fokus grupi. Učesnici su podržali dokument, ističući da je urađen prema smjernicama sa fokus grupa, te da uz nesumnjivu potrebu za implementacijom dva prva prioriteta uz posebno naglašenu potrebu otklanjanja inferiornog položaja socijalne zaštite u javnosti shodno tome potrebu jačanja njene promocije.

U tabelarnom pregledu trogodišnji Akcioni plan za period 2021-2023. predstavlja razrađen Programski okvir za 2021., 2022. i 2023. godinu, sa aktivnostima u okviru mjera s ciljem njihove implementacije tokom ovog razdoblja. Akcioni plan predviđa one mjere na koje je ukazala Analiza stanja socijalne zaštite u Zeničko-dobojskom kantonu kao nužne u unapređenju iste i podizanju kvalitete usluga prema klijentima/korisnicima. Akcioni plan određuje dinamiku i nosioce odgovornosti za realizaciju mjera, te sadrži finansijski okvir potreban za realizaciju, koji indicira potrebna sredstva i njihove izvore primjereno indikacijama izraženim u Strategiji razvoja Zeničko-dobojskog kantona 2021-2027. Akcioni plan predstavljen je tabelarno i prikazuje odvojeno svaku aktivnost unutar mjera, povezujući je sa finansijskim sredstvima potrebnim za njenu realizaciju tokom svake godine unutar perioda 2021.-2023.

Akcioni plan koncipiran je na način da svakodnevne djelatnosti ustanova socijalne zaštite budu usmjerene ka određenim, svrsishodnim ciljevima i dovedu ih do željenih rezultata. Ustanove i institucije će planiranje usmjeriti na prioritete i unapređenje procesa međusobne saradnje pri ostvarivanju prioriteta. Također, Akcioni plan je usmjeren na realizaciju mjera koje ukazuju na realne potrebe krajnjih korisnika sa jedne, te raspoloživih kapaciteta pružalaca usluga, sa druge strane.

Akcioni plan

Prioriteti/ Ciljevi	Mjere	Aktivnosti	Indikator za praćenje rezultata aktivnosti			Nosioci	Vremenski okvir			Izvori finansiranja	Inikativna Sredstava (u KM)
			Indikator	Početa vrijednost (2021)	Ciljna vrijednost (2023)		2	22	23		
1. Osnajiti sistem socijalne zaštite u Zeničko-dobojskom kantonu	1.1. Osiguranje većeg stepena koordinacije, razumijevanja i podrške izvršnih i zakonodavnih tijela na nivou Federacije BiH i Zeničko-dobojskog kantona, kao i lokalnih zajednica za unapređenje i provedbu reforme socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom i socijalnu uključenost	1.1.1. Povećanje budžetskih sredstava za adekvatnu realizaciju: postojećih i reformskih zakonskih i podzakonskih rješenja; razvojnih strategija i akcionih planova iz oblasti socijalne i dječije zaštite, uključujući i mjere pronatalne politike, te adekvatnog zadovoljavanja potreba lica i porodica u stanju socijalne potrebe 1.1.2. Održavanje tematskih sjednica zakonodavne i izvršne vlasti na kantonalnom i lokalnom nivou u svrhu promocije značaja socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom te preveniranja i rješavanja tekuć problematike 1.1.3. Revidiranje usvojenih strateških i drugih razvojnih dokumenata 1.1.4. Izrada socijalne karte za područje	Povećanje budžetskih sredstava	24.480.692,00	+ 5%	Zakonodavna i izvršna vlast Zeničko-dobojskog kantona i gradova/općina, centri za socijalni rad/nadležne općinske službe, ustanove socijalne zaštite, OCD i drugi	x	x	x	Budžeti Zeničko-dobojskog kantona i gradova/općina i drugi izvori	2.000.000
			Smanjen broj korisnika	23.201 (korisnika)	-3%		x	x	x		
			Broj tematskih sjednica	0	12		x	x	x	Budžeti Zeničko-dobojskog kantona i gradova/općina i drugi izvori	
			Broj strateških dokumenata	1	3		x	x	x	Budžet Zeničko-dobojskog kantona, budžeti gradova/općina	
			Izrada Socijalna karta	Izrada Metodologije	Provedeno pilot istraživanje		x	x	x		

